

MÜASİR DÖVRDƏ TƏDRİS MƏTNLƏRİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ ZƏRURƏTİ VƏ PROBLEMLƏRİ HAQQINDA

Məqalədə didaktik prosesə təsir edən başlıca amillər araşdırılır. Bu amillərdən biri – tədris mətnlərinin mürəkkəbliyinin əhəmiyyəti, onun qiymətləndirilməsi üçün müvafiq metod və alqoritmlərin işlənməsinin zəruriliyi əsaslandırılır. Azərbaycandilli mətnlərin mürəkkəbliyini qiymətləndirmək üçün riyazi modelin və avtomatlaşdırma vasitələrinin hazırlanmasına dair konkret təkliflər irəli sürülür.

Açar sözlər: *mətnin anlaşılıqlığı, mətnin dəqiqliyi, mətnin mürəkkəbliyi, mətnin yığcamlığı, oxunabilirlik, şagirdlərin götürümlüyü, mətnlərin qiymətləndirilməsi metodları.*

Giriş

Pedaqogikanın təlim qanunları, qanunauyğunluqları, prinsip və vasitələrini tədqiq edən bölməsi *didaktika* adlanır. XIX əsrdə yaşamış böyük alman pedaqoqu İ.F.Herbert'a görə didaktika nəticə etibarilə iki mühüm suala cavab verməlidir: “Nəyi öyrətməli?” və “Necə öyrətməli?”. Fəqət bu suallara cavab verərkən çoxlu sayda başqa önəmli suallar da meydana çıxır: “Kimi öyrətməli?”, “Niyə öyrətməli?”, “Nə vaxt öyrətməli?” və “Harada öyrətməli?” [1]. Didaktik prosesin məhsuldarlığına bir sıra faktorlar təsir göstərir. Öyrənmə prosesinə təsir göstərən başlıca amillər sistemini hələ qədim filosoflar təklif etmişlər. O zamandan bugünədək tədqiqatçılar həmin amillərin mahiyyətinə çox cüzi dəyişikliklər etmiş, yalnız onları azacıq təkmilləşdirmiş, yeni amillər əlavə etmiş, müasir terminologiya ilə zənginləşdirmişlər. İ.Herbert, A.Disterveq, K.D.Uşinski, D.Dyui müxtəlif vəziyyətlərdə və müxtəlif səbəblərin təsiri altında öyrənmə prosesi və onun nəticələrini bütün detalları ilə təsvir etmişlər.

Araşdırmaların nəticəsi olaraq didaktik prosesə təsir edən amillər dörd başlıca qrupa ayrılmışdır [2]:

1. Tədris materialı
2. Təşkilati-pedaqoji təsir
3. Şagirdlərin götürümlüyü
4. Zaman

“Tədris materialı” qrupuna tədris materialının məzmunu, miqdarı, onun keyfiyyəti, ifadə forması (strukturu) kimi ümumi faktorlar aiddir. Tədris materialının miqdarı şagirdlər üçün ümumi anlayışların sayı, bütün anlayışların sayı, orada olan mətnin informasiya-məna elementlərinin miqdarı kimi faktorlardan, tədris materialının keyfiyyəti isə onun mürəkkəbliyindən asılı olur. Ümumilikdə, bu qrupa 50-dən artıq faktor daxil edilir.

“Təşkilati-pedaqoji təsir” qrupunda müəllimlərin fəaliyyətini, tədris prosesinin təşkilinin keyfiyyət səviyyələrini, tədris və pedaqoji əmək şəraitini xarakterizə edən səbəblər birləşir. Bu qrupa həmçinin tədris və təlim metodları, pedaqoqun işləmək qabiliyyəti (əməyinin sürəkliliyi, dərs yükü, növbəliliyi, iş və istirahətinin əvəzlənməsi, həftənin günü, iş rejimi, yaşı və s.), şagirdlərin işləmək qabiliyyəti (dərsin müddəti, növbəliliyi, həftənin günü, cədvəl üzrə dərs, yaşı, dərs cədvəli, iş və istirahət rejimi və s.), işin nəticələrinə nəzarət və onların yoxlanması, təlim məşğələsinin tipi və strukturu, qazanılmış biliklərin, bacarıqların praktiki tətbiqi, təlim vasitələrindən istifadə, tədris şəraiti (pedaqoji və şagird kollektivlərində sanitariya-gigiyenik, psixofizioloji, etik, təşkilati, xüsusən, əxlaqi ab-hava, pedaqoqlar və öyrənənlər arasında əməkdaşlıq, pedaqoqlar və valideynlərin münasibətləri) kimi amillər də daxildir. Ümumilikdə, bu qrupa 150-dən artıq faktor daxil edilir ki, onların da bəzisini daha da detallandırmaq olar.

Üçüncü – “Şagirdlərin götürümlüyü” qrupuna daxil edilən faktorları iki altqrupa ayırırlar: *dərslərdə götürümlük və dərslərdən fəaliyyətdə götürümlük*. Dərslərdə götürümlük aşağıdakı səbəbləri xarakterizə edir: öyrənənlərin ümumi hazırlıq səviyyəsini; müəyyən tədris materialını

mənimsəmək qabiliyyətini, biliklərin, bacarıqların, vərdişlərin mənimsənilməsinə; diqqətin ümumi xüsusiyyətlərini; konkret tədris fənnini öyrənərkən şagirdlərin təfəkkürünün xüsusiyyətlərini; öyrənmənin motivasiyasını; biliklərin, bacarıqların mənimsənilməsi tempini; şagirdlərin sağlamlığını (yorulma, xəstələnmə və s.); yaşını; həyat planlarını; nizam-intizamlılığını, məsuliyyətliliyini; gələcək peşəsinə təmayülünü; yaşamaq üslubunu (yolunu) və s. Ümumilikdə, bu qrup 60-dək faktordan ibarətdir.

Özüöyrənmə (öz-özünə hazırlanma) prosesində götürümlük özünə nəzarət; iradə və inadkarlıq; məqsədyönlülük; oxumaq bacarığı; iş qabiliyyəti; stimullaşdırma; motivasiya; sağlamlıq vəziyyəti; yaddasaxlama və mənimsəmə sürəti; yaş və fərdi xüsusiyyətləri və s. kimi səbəblərlə xarakterizə olunur.

Dördüncü başlıca faktor "zaman"dır. Bu qrupu da iki altqrupa ayırmaq olar: bilavasitə dərslərə sərf olunan zaman və öz-özünə hazırlanmaya (özüöyrənmə) sərf olunan zaman. Dərslərə sərf olunan zamana biliklərin qəbul edilməsi və ilkin mənimsənilməsi vaxtı; öyrənilmiş materialların möhkəmləndirilməsi zamanı; nəzarətin, təkrarlamanın və möhkəmləndirmənin dövriliyi; informasiyanın yaddaşda saxlanması müddəti; məşq xarakterli çalışmaların yerinə yetirilməsinə və biliklərin, bacarıqların tətbiqinə sərf olunan zaman; öyrənilmiş materialların təkrarlanmasına sərf olunan zaman; sistemləşdirməyə sərf olunan zaman; cavabın hazırlanması və verilməsinə sərf olunan zaman və s. kimi amillər aiddir. Ümumilikdə, bu qrupa 20-dən artıq faktor daxil edilir.

Beləliklə, didaktik prosesin məhsuldarlığı dörd başlıca faktordan asılıdır və bu faktorların təsir nisbəti eyni deyildir. Uzun araşdırmalar nəticəsində bu təsirlərin nisbəti aşağıdakı kimi müəyyən olunmuşdur: təşkilati-pedaqoji təsir – 32%, şagirdlərin götürümlüyü – 28%, tədris materialı – 25% və zaman – 16%.

Ekoloji və geofiziki faktorların təlim-tərbiyə prosesinə təsirləri də tədqiqat mövzusu olmuşdur. Alman pedaqoqları havanın şagirdlərin diqqətcilliyinə təsirini öyrənmək məqsədilə müşahidələr aparmışlar. Araşdırmalar ikinci və üçüncü siniflərdə oxuyan 200 şagird üzərində 17 müxtəlif hava şəraitində həyata keçirilmişdir. Məlum olmuşdur ki, aşağı atmosfer təzyiqində şagirdlərin göstəriciləri orta nəticələrdən 17% yuxarı olmuş, yüksək təzyiqdə isə onların səhvləri 20% artmışdır.

Avropada kitab çapının genişlənməsi başlanğıcda belə bir fikir yaratmışdı ki, çap kitabları kütləvi öyrənmə vasitəsinə çevriləcək və bu da çox böyük sürətlə xalqın maariflənməsinə səbəb olacaqdır. Ancaq belə bir nikbin sonluq baş vermədi və bugün hətta ən inkişaf etmiş ölkələrdə də təhsil arzuolunan səviyyədə deyil. Təhsil müəssisələri məzunlarının müvəffəqiyyət dərəcəsi aşağıdır, şagird və tələbələrin orta və ali məktəblərdən uzaqlaşdırılması faizi çox yüksəkdir. Hələ XVII yüzildə pedaqoji elmin banisi Y.A.Komenski təhsildə yaranan belə vəziyyətin səbəblərindən birini *dərslərin pedaqoji cəhətdən nöqsanlı olmasında* görürdü.

Təhsilin keyfiyyəti tədris prosesində istifadə olunan dərsləklərin, metodik vəsaitlərin və başqa tədris materiallarının keyfiyyətindən çox asılıdır. Yəni təhsilin əsas məzmunu dərsləklərdə verilir və məhz dərsləklər şagirdlərdə bacarıqları, vərdişləri formalaşdırır. Tədris materiallarının məzmununun keyfiyyət problemi pedaqogika elmində həmişə əsas yerlərdən birini tutmuşdur.

Məktəb dərsliyinin keyfiyyəti daha çox onun mətninin şagirdlər tərəfindən necə qavranılmasından asılı olur, çünki həm fənnin məzmunu, həm də metodik aparat dərsləkdə mətn şəklində təqdim olunur. *Mətn, dərsliyi yaradan başlıca vasitədir və dərsliyin keyfiyyətini, ilk növbədə, onun mətninin keyfiyyəti müəyyənləşdirir.*

Mətnin dili şagirdlərin (öyrənənlərin) dilinin formalaşmasına təsir göstərir, fənnə marağı artırır. Məşhur sovet pedaqoqu E.İ.Perovski dərslək mətnlərinin dilinə qoyulan başlıca tələbləri formalaşdırmış və onları misallarla ətraflı izah etmişdir [3,4]. E.İ.Perovskiye görə, dərslək mətnləri *anlaşıqlı, dəqiq və yığcam* olmalıdır. *Anlaşıqlıq* dedikdə, cümlədəki hər bir sözün və bütövlükdə, cümlənin aydın başa düşülməsi nəzərdə tutulur. Bu keyfiyyətin olmaması dilin heç bir başqa üstünlüyü ilə əvəz edilə bilməz. E.İ.Perovski dərsləklərin dilində anlaşsızlığa səbəb olan üç faktoru xüsusi qeyd edir: şagirdlərin anlamadığı, yaxud az anladığı sözlərin (xarici sözlərin, xüsusi terminlərin və s.) işlədilməsi; cümlələrin düzgün qurulmaması; cümlələrin çox

uzun olması. *Dəqiqlik*, işlədilən sözlərin ifadə olunan fikirlərə tam uyğunluğunu tələb edir. E.İ.Perovski anlaşıqlıq və dəqiqlik arasındakı ziddiyyətin olmasını da qeyd edir: “Cümlə tam anlaşıqlı ola bilər, oradakı hər bir söz və cümlənin özü asanlıqla başa düşülə bilər, ancaq buna baxmayaraq o, dəqiq olmaya da bilər, lazım olan fikri tam adekvat ifadə etməyə bilər ...”. Bəzən sözlərin dəqiq işlədilməməsi elmi səhvlərə səbəb olur. Dərslinin dilinə qoyulan üçüncü tələb – *yığcamlıq* cümlədə ifadə olunan fikri yaxşılaşdırmayan, sadəcə, onu ağırlaşdıran lüzumsuz sözlərin olmamasını nəzərdə tutur.

Mətnlərin dilinə qoyulan bu tələblər arasında riyazi modelləşdirməyə ən münasibi onun anlaşıqlığıdır. Bəzi tədqiqat işlərində “mətnin anlaşıqlığı” əvəzinə “mətnin mürəkkəbliyi” terminindən istifadə olunmuşdur [4, 5, 6, 7]. Hazırda mətnin bu keyfiyyətini ifadə etmək üçün, əsasən “*oxunabilirlik*” (ing.“*readability*”) terminindən istifadə olunur. Bu tədqiqat işinin də başlıca mövzusu mövcud metodlar əsasında azərbaycandilli mətnlərin oxunabilirliyini qiymətləndirmək üçün uyğun metod və alqoritmlərin hazırlanmasıdır.

Tədris mətnlərinin qiymətləndirilməsi metodlarının və alqoritmlərinin işlənməsinin zəruriliyi

Bəs mətnlərin anlaşıqlığına necə nail olmalı? Bir çox alimlər mətnlərin dilinin keyfiyyətini təhlil etmək üçün statistik və riyazi metodlar (düsturlar) işləyib hazırlamış və isbat etmişlər ki, mətnlərin dilinin mürəkkəbliyini azaltmaq, onları daha anlaşıqlı etmək mümkündür. Demək olar ki, bütün düsturlarda iki göstərici əsas götürülür: 1) *sözlərin orta uzunluğu*; bu göstərici ya sözdəki hərflərin, ya da hecaların sayı ilə ölçülür; 2) *cümlələrin orta uzunluğu*. Bəzi düsturlarda mətnə sözlərin təkrarlanma dərəcəsi, mürəkkəb sözlərin faizi kimi göstəricilər də nəzərə alınır [3, 8, 9].

1836-cı ildə A.Bakıxanov tərtib etdiyi “Nəsihətnamə” adlı dərslininin müqəddiməsində dövrünün dərsləklərini nöqsanlı sayır və yazırdı: “Mən elə bir dərslək görmədim ki, öz dil və məzmununa görə asan olsun. Əldə olan kitablar o qədər çətin və qəliz dildə yazılmışdır ki, uşaqlar hələ bir yana dursun, onların mənasını müəllimlərin özləri də başa düşməzlər, bəzən *cümlələr elə uzundur ki, onu mənimsəmək və anlamaq çox çətin olur.*” [10]

1930-cu ildə dərsləklərə həsr olunmuş 2-ci Ümumrusiya konfransında N.Krupskayanın “Standartlaşdırılmış dərslək lazımdır və belə dərsləkdə kəstərçılığa yol verilməməlidir” sözlərindən sonra SSRİ-də milyonlarla dərslək çap olunmuş, SSRİ Pedaqoji Elmlər Akademiyası açılmış, yüzlərlə elmi-tədqiqat institutları yaranmış, “ancaq təhsilin bütün səviyyələri üçün dərsləklərin yaradılmasında kəstərçılıq davam etmiş və hər bir müəllif özü üçün dərslək ixtira etmişdir ki, onun da keyfiyyəti bugünədək çox təqribi, “gözəyari” qiymətləndirilmişdir” [11, 12]. Rusiya və Sovet dərsləkləri haqqında söylənilmiş bu fikirləri eyni dərəcədə Azərbaycan dərsləklərinə də aid etmək olar, çünki Azərbaycanda Sovet dönəmində olan dərsləklərin böyük əksəriyyəti rus dilindən tərcümə edilmişdir.

1974-1991 illərdə Moskvada çap olunan və göstərilən məsələyə həsr olunmuş “Məktəb dərsliyinin problemləri” («Проблемы школьного учебника») adlı illik məcmuələr (20 kitab) də vəziyyəti dəyişə bilmədi [13].

Azərbaycan 1991-ci ildə müstəqillik qazandıqdan sonra, ilk növbədə, humanitar fənlər və tədrisən digər fənlər üzrə də öz dərsləklərini hazırlamaq məcburiyyətində qaldı. Təkcə 1992-1993 dərsl ilində 84 adda yeni dərslək hazırlanaraq çap olundu.

2005-ci ildə Azərbaycanda dərslək işi sahəsində yeni mərhələ başlandı. Belə ki, həmin ildə hazırlanmış “Ümumi təhsil sistemində dərslək siyasəti” sənədi Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti ilə razılaşdırıldıqdan sonra Təhsil Nazirliyinin 23.01.2006-cı il tarixli, 33 nömrəli əmrilə təsdiq edildi [14]. Bu sənəddə Azərbaycan Respublikasında dərslək siyasətinin əsas prinsipləri, dərsləklərin məzmununa verilən əsas tələblər, dərsləklərin dili, Dərsləkləri Qiymətləndirmə Şurası, yeni dərsləklərin yaradılması, təsdiqi və nəşri, müəllif və nəşriyyatların hüquqları, dərsləklərin alınması və şagirdlərə çatdırılması, dərslək fondu, elektron dərsləklər, dərslək siyasətinin həyata keçirilməsində Təhsil Nazirliyinin funksiyaları, təhsil orqanları və məktəblərin vəzifələri ətraflı izah olunur. Əsas yeniliklərdən biri də budur ki, yeni yaranan

dərslilər yalnız Dərsliləri Qiymətləndirmə Şurası tərəfindən ekspertizadan keçirilib müsbət qiymətləndirildiyi halda Nazirliyin əmri ilə təsdiq olunur.

“Ümumi təhsil sistemində dərslük siyasəti” sənədinin əsas müddəalarından biri ondan ibarətdir ki, dərslilər əvvəlki kimi subyektiv mülahizələrə əsasən formal deyil, təsdiq olunmuş konkret meyarlara əsasən qiymətləndirilir. 2008-ci ildən tətbiqinə başlanılmış yeni fənn kurikulumları əsasında hazırlanmış və müəyyən meyarlar üzrə qiymətləndirilmiş dərslilər və dərslük vəsaitləri göstərilən problemin həlli istiqamətində çox böyük addım oldu. Amma fikrimizcə, bu da problemin tam həlli üçün yetərli olmayacaq, çünki dərsliləri qiymətləndirmə meyarları içərisində mətnlərin statistik analizi nəzərdə tutulmayıb.

Doğrudur, hazırda ümumiyyətlə, mətnlərin, xüsusən də şagirdlərin yaş xüsusiyyətlərini nəzərə almaqla tədris mətnlərinin mürəkkəbliyini qiymətləndirmək üçün bir sıra riyazi modellər mövcuddur. Lakin bu modellər, bir tərəfdən, əsasən, ingilis dilində olan mətnlər üçün alınıb, digər tərəfdən isə həmin modellərin bəzilərinin tətbiqi müvafiq proqram təminatı olmadan əlverişli deyil [15, 16, 17, 18]. Ona görə də mövcud riyazi modellərin Azərbaycan dilinə uyğunlaşdırılması və həmin modellər üçün uyğun proqram təminatının hazırlanması ən vacib məsələlərdən biridir. Çünki bu cür sistemlərə və mətnlərin analizi üçün uyğun metodikalara təkə ekspert-metodistlərin deyil, dərslük müəlliflərinin, müxtəlif metodiki materiallar hazırlayan müəllimlərin də ehtiyacı var. Tədris və metodiki məhsulların ekspertizası və sertifikatlaşdırılması sistemləri inkişaf etdikcə bu tələbat daha çox hiss olunur, çünki burada tədris mətnlərinin mürəkkəbliyinin bir sıra parametrlərini qısa zaman ərzində obyektiv qiymətləndirmək çox önəmlidir.

Nəticə

Beləliklə, yuxarıda qeyd edilən məsələlər azərbaycandilli mətnlərin mürəkkəbliyini qiymətləndirmək üçün riyazi modelin və avtomatlaşdırma vasitələrinin hazırlanmasını zəruri edir. Bunun üçün konkret olaraq aşağıdakı məsələlərin həlli qarşıya məqsəd kimi qoyulmalıdır:

- Azərbaycan dili üçün oxunabilirlik (*readability*) düsturlarının qurulması;
- azərbaycandilli mətnlərin oxunabilirlik göstəricisinin müəyyənləşdirilməsi prosesini avtomatlaşdırmaq üçün müvafiq proqram təminatının hazırlanması;
- oxunabilirliyin hesablanması üçün proqram təminatının veb versiyasının və oxunabilirlik mövzusunda veb-saytın hazırlanması (www.oxunabilir.az).

Öz növbəsində, qeyd edilən məqsədə çatmaq üçün bir sıra işlər yerinə yetirilməlidir:

- Mətnlərin mürəkkəbliyinin qiymətləndirilməsi üçün riyazi modelin qurulmasının zəruriliyinin əsaslandırılması və mövcud qiymətləndirmə düsturlarının Azərbaycan dilinin özəllikləri nəzərə alınmaqla düzənlənməsi;
- Mətnlərin mürəkkəbliyinin qiymətləndirilməsi üçün avtomatlaşdırılmış texnologiyanın hazırlanması;
- Bəzi dünya ədəbiyyatı nümunələrinin orijinalının və Azərbaycan dilinə tərcüməsinin oxunabilirliyinin müqayisəsi;
- Hazırlanmış metodika əsasında bəzi məktəb dərslilərinin qiymətləndirilməsi.

Azərbaycandilli mətnlərin mürəkkəbliyini qiymətləndirmək üçün riyazi modelin və avtomatlaşdırma vasitələrinin hazırlanmasının praktiki əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, tədris mətnlərinin mürəkkəbliyinin qiymətləndirilməsi üçün işlənilmiş avtomatlaşdırılmış texnologiya və uyğun proqram təminatından elmi-pedaqoji işçilərin müxtəlif kateqoriyaları – dərslük və dərslük vəsaitləri müəllifləri, metodist və müəllimlər, təhsil saytlarının yaradıcıları və redaktorları, təhsil müəssisələri rəhbərləri, “Dərsliləri qiymətləndirmə şurası” və s. yararlanı bilərlər.

Ədəbiyyat

1. Константинов Н.А., Медынский Е.Н., Шабаева М.Ф., История педагогики – М.: Просвещение, 1982, 446 с.
2. Подласый И.П. Педагогика – М.: Юрайт-Издат, 2009, 540 с.
3. Микк, Я.А. Оптимизация сложности учебного текста, М.: Просвещение, 1981, 119 с.
4. Перовский Е.И. Методическое построение и язык учебника для средней школы, Известия АПН РСФСР, 1955, вып. 63, с. 3 -139.
5. Криони Н.К., Никин А.Д., Филиппова А.В. Автоматизированная система анализа сложности учебных текстов, Вестник УГАТУ, Управление, ВТиИ Т. Уфа : УГАТУ, 2008 11, №1 (28), с. 101–107.
6. Лернер И.Я. Критерии сложности некоторых элементов учебника. В кн.: Проблемы школьного учебника. М., 1974, вып. I. с. 47 - 58.
7. Пруха Я. К разработке параметров сложности учебного текста. В кн.: Проблемы школьного учебника. М., 1985, вып. 15. с. 143 - 164.
8. Ateşman, E. Türkçede Okunabilirliğin Ölçülmesi. Dil Dergisi, 58: 71-74, 1997
9. Dərslik necə olmalıdır?, Bakı, 2003, 120 s.
10. Abdullayev A.S. Azərbaycan dilinin tədrisi tarixindən – Bakı: Maarif, 1966, 332 s.
11. Беспалько В.П. Учебник. Теория создания и применения – М.: НИИ школьных технологий, 2006, 192 с.
12. Крупская Н.К. Какой нам нужен учебник - М.: Работник просвещение, 1930. - 49 с.
13. Проблемы школьного учебника: XX век: Итоги: Сборник (под ред. Зуева Д.Д.) М.: Просвещение, 2004, 384 с.
14. Mərdanov M., Şahbazlı F. Azərbaycanın təhsil siyasəti (1998-2005). II kitab. Bakı: Təhsil, 2005, 284 s.
15. DuBay W.H. The Classic Readability Studies – Costa Mesa, California: Impact Information, 112 p.
16. DuBay W.H. The Principles of Readability – Costa Mesa, California: Impact Information, 2004, 74 p.
17. Flesch R.F. The Art of Readable Writing – New York: Collier Books, 1986, 256 p.
18. Оборнева И.В. Автоматизированная оценка сложности учебных текстов на основе статистических параметров, Дис. канд. пед. наук, М., 2006, 120 с.

УДК 004:80

Садыгов Исмаил Дж.

Институт Информационных Технологий НАНА, Баку, Азербайджан
ismayil.sadigov@gmail.com

О необходимости и проблемах оценки учебных текстов в современных условиях

В статье исследуются основные факторы, влияющие на дидактический процесс. Обосновывается необходимость разработки соответствующих методов и алгоритмов для оценки одного из этих факторов – сложности учебных текстов. Для оценки сложности текстов на азербайджанском языке выдвигаются конкретные предложения разработки математических моделей и средств автоматизации.

Ключевые слова: ясность текста, точность текста, сложность текста, сжатость текста, читабельность, обучаемость учащихся, методы оценки текста.

Ismayil J. Sadigov

Institute of Information Technology ANAS, Baku, Azerbaijan
ismayil.sadigov@gmail.com

About the need and the problems of evaluation of educational texts in modern conditions

This article investigates the main factors influencing the didactic process. One of these factors - significance of complexity of educational texts, the necessity of developing appropriate methods and algorithms for their evaluation is substantiated in the article. The concrete proposals for development of mathematical models and means of automation are put forward for evaluation of the complexity of the texts in Azerbaijani.

Keywords: *text clarity, text accuracy, complexity of the text, text conciseness, readability, learning capability of students, methods of text evaluation.*